

Overgedrukt uit het Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië
Deel XLV, Aflevering 4.

~~~~~
[VOL. 45 (4): 525 - 540]

OPROEPING

AAN ALLE

VOGELKENNERS EN VOGELLIEFHEBBERS

IN

NEDERLANDSCH-INDIË.

In de laatste decenniën is door de ornithologen in Europa meer dan vroeger de aandacht gevestigd geworden op de verschijnsel, die zich hij de jaarlijksche migratiën in de vogelwereld voordoen.

De eerste, die daartoe den aanstoot gaf, was de Baron DE SELYS-LONGGCHAMPS tocn hij in de werken der *Académie royale de Belgique (Tome XXI des Mémoires)* een stuk publiceerde, dat den titel droeg: "*Observations sur les phénomènes périodiques du règne animal et particulièrement sur les migrations des oiseaux en Belgique de 1841 à 1846*".

In die eerste publicatie werden reeds de resultaten vermeld van een aantal observatiestations, zich uitstreckende over England, Holland, België, Frankrijk, Zwitserland en Italië.

Later, in 1855, maakte Dr. A. VON MIDDENDORFF zich in gelijken zin verdienstelijk ten opzichte van berichten over het trekken van vogels in het uitgestrekte Russische rijk.

Ook Duitschland bleef niet ten achteren, want in de jaarlijksche algemeene vergadering der Duitsche ornithologische Vereeniging in Brunswijk (1874) werd op voorstel van Dr. A. REICHENOW besloten een aantal observatiestations op te richten en jaarlijks regelmatig berichten omtrent de resultaten openbaar te maken.

Kort daarop ontstonden in Engeland een *Committee for the migration of birds* en in Oostenrijk-Hongarije een Comité für ornithologische Beobachtungsstationen, terwijl die beweging op ornithologisch gebied zich ook verder in Denemarken en de Vereenigde Slaten van Noord-Amerika uitstrekke.

De bovenbedoelde vereenigingen hadden dus een werkkring, die, al was dan ook het doel overal nagenoeg hetzelfde, tot iedere landstreek beperkt was. Onderling stonden zij niet in verband, totdat op initiatief van de bekende ornithologen Dr. R. BLASIUS, en Dr. G. VON HAYEK, gesteund door het protectoraat van Z. H. den Aartshertog RUDOLF VAN OOSTENRIJK, hel eerste *internationale* ornithologisch congres plaats had.

Dit geschiedde in April 1884 te Weenen.

De derde sectie van dit congres, onder praesidium van Dr. BLASIUS voornoemd, stelde toen voor middelen aan te wenden om een permanent INTERNATIONAAL *ornithologisch comité* tot stand te brengen, waartoe den 10^{den} April door de gezamenlijke leden van het congres besloten werd.

Het doel van dit Comité is niet alleen gegevens te verzamelen en te bewerken over migratie-verschijnselen, maar omvat ook al het wetenswaardige dat de vogelwereld buitendien aanbiedt. Daartoe moeten over de geheele aarde ornithologische waarnemingen verricht worden en wel naar eenzelfde schema. Tot grondslag daarvan behooren de Oostenrijks-Hongaarsche en Duitsche instructies te dienen.

De observatiën uit de verschillende Staten worden dan eenmaal 's jaars voor publicatie in dezelfde systematische orde bewerkt, met in achtneming van gelijke wetenschappelijke terminologie.

Nog gedurende het congres werd besloten zoo mogelijk iederen Staat in het internationale comité te vertegenwoordigen en het voorloopig samen te stellen uit de volgende ornithologen.

Argentijnsche republiek.	Dr. H. BURMEISTER	te <i>Buenos-Ayres</i>
Australie (N. Z. Wallis).	E. P. RAMSAY	" <i>Sydney</i> .
België	B ⁿ . DE SELYS-LONGCHAMPS	" <i>Lüttich</i> .
	Dr. A. DUBOIS	" <i>Brussel</i> .

Brazilië	B ⁿ . CARVALHO-BORGES	
British-Indië	Prof. D. G. A. ANDERSON	te Calcutta.
	J. GERSON DA CUNHA	" Bombay.
Chili	Dr. R. A. PHILIPPI	" Santiago.
Denemarken	Prof. Dr. Chr. F. LÜTKEN	" Koppenhagen.
Duitschland	E. F. VON HOMEYER	" Stolp.
	Hofr. Dr. A. B. MEIJER	" Dresden.
	Dr. R. BLASIUS	" Brunswijk.
Frankrijk	Prof. A. MILNE-EDWARDS	" Parijs.
	Dr. E. OUSTALET	" "
Griekenland	Dr. TH. KRÜPER	" Athene.
Groot Brittannië	Dr. J. A. HARVIE-BROWN	" Larbert.
	JOHN CORDEAUX	" Great Cotes.
	Th. M. KERMODE	" Ramsay.
Italië	Dr. H. H. GIGLIOLI	" Florence.
	Prof. Gr. TH. SALVADORI ..	" Turijn.
Japan	Capt. BLACKISTON	
Java	A. G. VORDERMAN	" Batavia.
Nederland	Dr. Fr. POLLEN	" Scheveningen.
Nieuw-Zeeland	Dr. W. L. BULLER	" Wellington.
Noorwegen	Dr. R. COLLETT	" Christiania.
Oostenrijk-Hongarije ..	V. RITTER VON TSCHUSI	" Schmidhoffen.
	Dr. J. VON MADARÁSZ	" Buda-Pesth.
	Prof. Sp. BRUSINA	" Agram.
Portugal	J. V. BARBOZA DU BOCAGE	" Lissabon.
Rusland	Dr. G. VON RADDE	" Tiflis.
	Dr. L. VON SCHRENCK	" Petersburg.
	PALMÉN.	
	Dr. M. Bogdanow	" Petersburg.
Servië	Dr. DOKIÊ	" Belgrado.
Vereenigde Staten van	(Dr. C. HART MERRIAM	" New York.
Noord-Amerika	(Dr. E. COUES	" Washington.
Zweden	Gr. TAGE THOTT	" Skabersjö.
Zwitserland	Prof. Dr. V. FATIO	" Genève.
	Dr. GIRTANNER	" St. Gallen.

Tot President werd verkozen Dr. R. BLASIUS te *Brunswijk* en het Secretaris Dr. G. VON HAYEK te *Weenen*, terwijl Z. H. de Kroonprins RUDOLF van *Oostenrijk* welwillend het protectoraat op zich nam.

Bij het tot stand komen van het comité had men zich het recht tot coöptatie voorbehouden.

Door daarvan later gebruik te maken zijn nog in enkele landen nieuwe leden bijgevoegd en thans bovendien volgende Staten vertegenwoordigd.

Bolivia. — Borneo (Noord). (A. EVERETT, in *Papas*.) — Britisch-Guyana. — Canada. — Congo-Staat. — Cuba. — Finland. — Guatamala. — Helgoland. — Jamaica. — Kaapland. — Kleine-Antillen. — Korea. — Nieuw-Caledonië. — Oost-Siberie. — Peru. — Perzië. — Philippijnen (DON SEB. VIDAL Y SOLER, te *Manilla*.) — Portorico. — Queensland (F. STAIGER in *Brisbane*.) — Rumenië. — Spanje. — Vereenigde Staten van Venezuela. — Zuid-Australie.

Zoo zijn nu nagenoeg alle Staten in het internationale comité vertegenwoordigd en zullen er binnen kort resultaten worden gepubliceerd die in zekeren zin een onderlingen wetenschappelijken wedstrijd moeten in het leven roepen.

Ook Nederlandsch-Indië zal daarin zekerlijk niet achterlijk wenschen te blijven, te meer daar het veld van biologische observatiën omtrent onze Indische vogelsoorten nagenoeg braak ligt en het waarnemen van natuurverschijnselen tot een wetenschappelijk doel geheel in den geest ligt van de meesten onzer landgenooten, getuige o. a. het succes waarmede over den ganschen archipel de regenwaarnemingen geschieden.

Het is dan ook daarom, dat ik met vast vertrouwen op eene goede ontvangst een beroep doe op alle vogelkenners en vogel-liefhebbers in ons gebied verspreid, om te willen medewerken tot het verzamelen van gegevens omtrent de vogelwereld in hunne onmiddellijke omgeving, en mij die ter gelegener tijd, zoo eenigszins mogelijk, vóór het einde der jaars te willen toezenden. Door de publicatie daarvan zal dan niet alleen de kennis onzer Indische avifauna verrijkt worden, maar ook zullen wij

toonen in wetenschappelijken zin niet ten achteren te staan bij de bewoners der vroeger genoemde landstreken.

Ten einde nu de belangstellenden in staat te stellen, kennis te nemen van de hoofdpunten waarop het internationale comité de aandacht wenscht gevestigd te zien, laat ik die hieronder volgen.

De bedoelingen van het comité zijn hier en daar nader toegelicht.

Vooraf echter iets anders.

In onithologisch-geografischen zin wordt het werelddeel, waarvan wij den Z. O. uithoek bewonen, in twee zeer verschillende deelen gesplitst, t. w. bet *Palaëarctische* en het *Oostersche* gebied. De lijn, die beide deelen scheidt, bçgint aan de kust bij de monden van den Indus, volgt den loop van deze rivier en gaat verder benoorden bet Himalaya-gebergte om, tot in zuidelijk China waar zij tot aan de kust reikt, iels benoorden Formosa.

Alleen het gedeelle van Azië's vasteland, dat beoosten en bezuiden de pasgenoemde grens ligt, heet Oostersch, al bel overige is Palaëarctisch.

Hel laatste is verreweg het meest uitgebreide doch in zoologischen zin het minst bedeelde en onderscheidt zich o. a. daardoor dat europeesche typen van vogels de overhand hebben.

Tot bet oostersch gebied behooren nog, behalve het Z. O. deel van het vasteland, de volgende eilanden of eilandengroepen: Ceylon, Andaman- en Nicobaren archipel, Sumatra, Java, Madura, Bali, Borneo, Philippijnen-archipel en Formosa, benevens de tusschenliggende kleinnere eilanden.

WALLACE verdeelt het oostersch gebied van Azië in een *Ceyloneesch*, *Indisch*, *Indo-Chineesch* en *Indo-Maleisch* ondergebied, eene verdeeling, die niet alleen op het voorkomen van typische vogelgenera, maar ook op dat van dergelijke geslachten onder de zoogdieren en insecten moet berusten.

Het Indo-Maleische ondergebied, waarvan alle eilanden door eene ondiepe zee van minder dan 100 vademen vall het Aziatische

vasteland gescheiden is, grenst in straat Lombok en straat Makassar aan het Australisch gewest.

In zoölogischen zin is dus onze archipel in twee deelen gesplitst, waarvan het meest westelijke (uit de pas genoemde eilanden bestaande) nog tot Malayazië behoort, terwijl Lombok en de overige kleine Soenda-eilanden, zoomede Celebes en alles wat beoosten ligt een meer Australisch karakter dragen.

Vooraf op het gebied van vogelgeslachten is het verschil in aart der fauna tusschen die twee laatste deelen zeer kennelijk.

Door migratie nu vinden er, wanneer de winter in het Noordelijk halfrond invallt, niet alleen vogels uit het Palaëarctische gebied (Japan, Korea, Noord-China, Tartarije) tijdelijk in onzen archipel eene verblijfplaats, maar ook is dit het geval bij verandering van moessons, met vogelsoorten uit andere gedeelten van het oostersch gebied.

Voorbeelden van het eerste zien wij in de boerenwaluw, *Hirundo gutturalis*, die in Japan, Korea en Noord-China nestelt, en de snipsoorten *Gallinago scolopacina* en *Gallinago stenura*, in de menigvuldige *strandloopers*, *ruiters*, en *plevieren*, terwijl voor het tweede geval de *Gallicrex cristata* (*ajam-ajaman*), de *Chineesch parra*, *Hydrophasianus chirurgus* (*blekèk boelan-boelan*), de *goudsnip*, *Rhynchea bengalensis* (*blekèk kembang*), en de *waluwsnip*, *Glareola orientalis*, kunnen aangehaald worden.

Juiste gegevens omtrent den trek der vogels in dezen archipel behooren nog tot de *desiderata*, zoodat het met recht te verwachten is, dat goede waarnemingen hierover veel licht zullen verspreiden.

Het spreekt van zelf, dat die observaties echter dan eerst waarde hebben, wanneer zij getrouw en nauwkeurig zijn verricht, terwijl het bovendien onontbeerlijk is, dat iedere rapporteur slechts datgene noteere, wat hij zelf gezien of gecontroleerd heeft. De rapporten der medewerkers zullen onder hun naam en verantwoordelijkheid gepubliceerd worden.

Ik laat thans hieronder volgen de vertaling der hoordpunten

van de boven bedoelde instructie, verrijkt met eenige vragen die locale waarde hebben.

De beantwoording (zoveel doenlijk) door hen, die tot het allgemeene doel wenschen mede te werken, zal door het comité op hoogen prijs worden gesteld.

I. Grenzen der observatiestations.

Geef de grenzen op en de uitgestrektheid van Uw observatiestation, zoo mogelijk tegelijk met beknopte topografische aantekeningen omtrent de localiteit.

II. Over het voorkomen van vogels.

1. Welke vogelsoorten bewonen de streek uwer vestiging en onder welke inlandsche namen zijn zij daar bekend?

(Bij de beantwoording van het laatste gedeelte dier vraag diene men tevens de taal of het dialect te noemen, zoo mede op te geven welke spelling men volgt. Zoo zal b. v. een Duitsch waarnemer de Maleische transcriptie van "vogel" als *burung* schrijven, terwijl een Hollander dit als *boeroeng* doet en een Franschman daarvoor *bouroung* zal zetten). Het verdient echter aanbeveling de inlandsche namen door ontwikkelde inlanders te doen voorschrijven.

2. Welke soorten zijn u bekend, als in die streek gedurende het gansche jaar voor te komen (standvogels)?

3. Welke soorten verhuizen naar gelang van de jaargetijden (trekvoegels)?

4°. Welke soorten worden slechts even opgemerkt in den trek-tijd, die dus uwe streek passeeren, zonder daar langen tijd te verblijven (doorlrekkende vogels)?

5°. Welke soorten nestelen in uwe stations en trekken daarna bij verandering van jaargetijde of bij andere omstandigheden weg?

6°. Welke soorten vertoonen zich slechts wanneer de winter voor het noordelijk halfrond intreedt?

(Zoo zijn te Batavia als zoodanig met zekerheid bekend: de meeste *Tringae* (strandloopers), *Totani* (ruiters), *Charadrii* (plevieren) verder:

de boerenwaluw (*Hirundo gutturalis*);
 de bruine ibis (*Falcinellus igneus*);
 de watersnip (*Gallinago scolopacina*);
 de javaansche snip (*Gallinago stenura*);
 de zwaluwsnip (*Glareola orientalis*);
 de ajam-ajaman (*Gallicrex cristata*);
 de Chineesche parra (*Hydrophasianus chirurgus*);

NB. Bij nauwkeurige observatie zullen nog meer soorten blijken slechts gedurende dien tijd Java te bezoeken.)

7°. Welke soorten vertoonen zich te uwent gedurende den regenmoesson, en wanneer valt die periode op de plaats uwer vestiging in?

8°. Welke soorten hebben zich toevalligerwijze in uwe omgeving vertoond en waaraan schrijft gij dit toe?

(Zoo moet eens een *Lestris*-soort, behoorende tot een geslacht van zeemeeuwen, dat nooit rondom Java aangetroffen wordt, door een storm afgedwaald, op den Salak (wesi-Java) gevangen zijn. MUSSCHENBROEK observeerde op de noordkust van Celebes eens twee gieren, vogels die nooit oostelijker voorkomen als Nipaul en Bengalen.)

8. Welke soorten zijn in uwe omgeving *zeldzaam, weinig overvloedig* of *talrijk*?

9. Welke soorten hebt gij leeren kennen als bewonende de oorspronkelijke bosschen der bergtoppen; welke worden in gecultiveerde streken hoofdzakelijk aan de woudgrens aangetroffen en welke bewonen de heele laaglanden?

10. Welke soorten bewonen liefst de kampongs, welke de

rawah's of sawah's, welke het zeestrand, welke de binnenlansche meren, welke de tegalan's of de droge rijstvelden en welke de bosschen der laaglanden?

11. Hebt gij ook bemerkt, dat soorten, die vroeger algemeen waren, zeldzamer geworden zijn of omgekeerd; of wel, dat eene soort overvloediger werd terwijl tegelijkertijd eene andere soort neiging vertoonde de localiteit te verlaten? Zoo ja; waaraan schrijft gij dit toe?

12. Zijn er algemeen voorkomende soorten (rijstvogels, mus-schen, spreeuwvogels, zwaluwen, etc.) die op uwe standplaats niet aangetroffen worden? Waaraan schrijft gij, in casu, dit toe?

13. Hebt gij ook waargenomen of enkele individu's van vogelsoorten, die hier in den archipel den noordelijken winter ontwijken (zooals o. a. de sub vraag 6 genoemden) in het voorjaar niet met den grooten troep terugtrekken, maar hier overblijven tot de terugkomst der anderen in het najaar? Zoo ja, welke soorten zijn dit ?

14. Hebt gij ook bij zekere soorten bepaalde kleursveranderingen waargenomen (Albinismus, Melanismus) of bastaarden (Hybriden)?

15. Hebt gij ook opgemerkt, dat een vogel, die zich door zekere eigenaardigheden van zijne soortgenooten onderscheidt, gedurende eenige jaren op dezelfde plaats terugkeert? (Deze vraag slaat voor Europa meer op ooievaars, spreeuwen en dergelijke, die men door kunstmatige nesten in de nabijheid van menschelijke woningen lokt, en die dan soms gemakkelijk aan zulke toevallige bijzonderheden herkenbaar zijn).

16. Welke vogels acht gij nuttig voor den landbouw, welke schadelijk en waarom?

17. Naar beweerd wordt zijn de musschen (*Passer*

montanus) op Java en eenige andere eilanden van den archipel door de Hollanders ingevoerd (*).

Het is een bekend feit dat zij op Java enkel in groote steden worden aangetroffen of wel in binnenplaatsen waar Europeesch verkeer plaats heeft, terwijl zij in vele volkrijke dessa's geheel mankeeren. Het is van belang dat het comité eene opgave krijgt van de plaatsen in den archipel waar musschen worden aangetroffen, zoo ook van die waar zij ontbreken.

18. In den laatsten tijd is het aantal kamervogels, uit Auslralië afkomstig, op Java belangrijk toegenomen, door dien de stoomers van de *Queensland-line* steeds Tandjong-Priok aandoen en deze schepen gewoonlijk op hunne huisreis rijkelijk voorzien zijn van levende Auslralische vogels. Het is niet onmogelijk dat enkele Australische vogelsoorten na uit hunne kooien ontsnapt te zijn hier op Java zullen blijven voortbestaan. Is u daarvan iets bekend?

(Te Batavia zijn reeds vele Australische grasparkietjes op dergelijke manier ontsnapt en te Meester Cornelis werd onlangs een exemplaar van de fraai gekuifde duif *Phaps lophotes*, gevangen, dat door een Australischen stoomer aangebracht was.

19. Berichten en waarnemingen omtrent de zwaluwsoorten, die eetbare nestjes bouwen, zijn van hoog belang.

Tot dusverre is er met zekerheid slechts eene soort bekend de *Collocalia fuciphaga* (THNB) die eene uitgebreide geographische verbreiding heeft. Zij wordt aangetroffen in Voor-Indië, Siam, Cochin-China, Andaman-eilanden, Nilgheries, langs de kust van Malabar, in Darjeeling, Assem, Boekan, Sikim, Ceylon, Malakka en nagenoeg den geheelen Maleischen archipel. Er bestaat vermoeden dat ook andere nog niet bekende soorten eetbare nestjes bouwen.

Toezending van exemplaren desnoods op spiritns aan het adres van ondergetekende kan tot de oplossing dier kwestie bijdragen.

(*) Zie hierover Natuurk. Tijdsch. Ned. Indië Deel XLII pag. 83.

20. Berichten over de verspreiding der loophoenderen, *Megapodii*, in dezen Archipel behooren eveneens tot de *desiderata*.

Hun verblijf is beperkt tot Australië, enkele eilanden van den stillen Oceaan, Timor, Flores, Adonare, Celebes en de Philippijnen, terwijl ééne soort de *Megapodius cumingii* (DILLW) op Laboean (Borneo) aangetroffen is en één soort geheel en al bewesten den Archipel op de Nicobaren.

Voor onzen archipel is hunne westelijke grens Flores en Celebes.

Intusschen werden indertijd te Soemenep (Madoera) gezouten zoogenaamde *maleo*-eieren aangebracht, van het eiland Kangean afkomstig. Het is dus niet onwaarschijnlijk dat ook in den Kangean-archipel loophoenders worden aangetroffen. Indien dit het geval mocht zijn, wordt op het bezit der vogelhuid en der uitgeblazen eieren prijs gesteld.

21. De Nicobarenduif, *Calloenas nicobarica* (bij SCHLEGEL soms *Goura nicobarica* genoemd), heeft eene eigenaardige verspreiding.

Zij is waargenomen op de Nicobar- en Andaman eilanden, op de eilandjes rondom Banka en Billiton, in de Philippijnen, en de Halmaheira-groep op Misool, Salwattie en in de Geelvinks-baai op Nieuw Guinea. zoo ook op Kangean.

Tot dusverre werd zij nooit op de groote Soenda-eilanden aangetroffen. Gegevens over de verspreiding dier duif, die door hare groene verlengde puntige halsvederen, die met een goudglans voorzien zijn, in het oog valt, zijn zeer wetenswaardig.

III. Verschijnselen van den trek.

Ten opzichte van den trek der vogels dient geobserveerd te worden:

- 1°. dag en uur van de eerste verschijning;
- 2°. " " " " het aankomen van den hoordtroep;
- 3°. " " " " " " der achterblijvers;

- 4°. Dag en uur van het begin van het eerste vertrek;
 5°. " " " " " vertrek van den hoofdtroep;
 6°. " " " " " " " de achterblijvers.

7. Bij welke soorten van trekvogels, die in het najaar aangekomen zijn, hebt gij kort na hunne aankomst een terugtrekken waargenomen e waaraan schrijft gij dit toe? Namen alle individu's van de soort er aan deel of slechts een gedeelte hunner? Wanneer kwamen zij terug em onder welke weersgesteldheid?

(Het is voor Europa bekend, dat zwaluwen soms te vroeg in het voorjaar terugkomen, en dat dan velen, ingeval zij niet terugtrekken, bij late vorsten hun leven er bij inschieten. Een dergelijke reden tot terugtrekken is voor dezen archipel niet wel denkbaar, maar toch zoude het niet onmogelijk zijn, dat hevige vulkanische erupties of uitgebreide aschregens tot eene (dergelijke afwijking in den trek aanleiding gaven.)

8. Wat is de richting van den trek der vogels in het algemeen en van enkele soorten in het bijzonder? Zoo ook op welk uur van den dag or den nacht trekken zij?

9. Het weder em de richting van den wind op het oogenblik der observatie en voor een ongewonen trek, ook opgaven hieromtrent van voorafgegane en volgende dagen.

10. Welke soorten volgen de windrichting en welke vliegen tegen den wind op?

11. Welke plaatsen zijn in uwe omgeving voor enkele trekvogels gewild als rustplaatsen? Verschillen die ook naar gelang der jaargetijden en waaraan schrijft gij de preferentie van de eene or andere vlaats toe?

(Zoo zal de boerenzwaluw, bij hare aankomst uit het noorden, ieder jaar te Batavia in grooten getale uitrusten op de vooruit-springende lijsten van hooge gebouwen, zoo als het stadhuis, het

paleis te Weltevreden en de woning van de Gouverneur-Generaal te Rijswijk.)

12. Hebt gij ook opgemerkt, dat de mannetjes of wijfjes, de jongen en de ouden van zekere soorten afzonderlijk trekken of wel gezamenlijk?

13. Welke soorten vertoonen zich bij hunne aankomst als alleen trekkende, welke paarsgewijze, welke in vluchten of in groote massa's?

14. Welke soorten zijn in Uwe omgeving inheemsch geworden of zijn verdwenen (eventueel wanneer?) en waaraan schrijft gij dit toe?

15. Wordt de richting van den trek ten uwent bepaald door den loop eener groote rivier, door bergketenen, door valleijen of door richting en strekking van eilandgroepen?

16. Welke soorten vermijden bij hun trek hindernissen zoo als hooge bergketenen en welke vliegen daaroverheen?

17. Voor de trekvogels, die, uit het Noorden komende, zuidwaarts vliegen, zijn Java en de kleine Soenda-eilanden het uiterste land. Is u iets bekend, dat trekvogels over die eilanden heen in zuidelijke richting doorvliegen? Zoo ja, hebt gij dan ook opgemerkt, dat zij terugkwamen en wanneer?

(Dergelijke observaties zijn enkel te maken aan de zuidkust van die eilanden, en, wegens de afwezigheid van Europeesche vestigingen, alleen beperkt tot de volgende plaatsen op Java: *Tjilatjap*, *Patjitan* en *Panggoel*. Ook zouden deshetreffende waarnemingen toevalligerwijze gedaan kunnen worden op schepen, die zich bezuiden de bedoelde eilanden bevinden.)

IV. Over het broeien.

1. Hoe dikwijls broeien de vogels, die gij hebt waargenomen?

2. Wanneer hebt gij de nesten aangetroffen en hoeveel eieren hielden zij in?

(Er wordt hier herinnerd, dat bij het vinden van een nest de identiteit van den vogel, die het opbouwde, van het hoogste gewicht is. Het is dus ook hier noodig, dat men zelf waarneme en zich niet alleen verlate op Inlandsche berichten, in geval kinderen vogelnestjes aanbrengen.)

3. In welke tusschenpoozen worden de eieren van eenzelfde broedsel gelegd?

4. Hoe lang duurde het broeien? Nam ook het mannetje daaraan deel en wanneer werd het door het wijfje afgelost?

5. Hebt gij soms opgemerkt of jonge vogels anders gekleurde of anders gevormde eieren leggen dan de ouderen?

6. Welke soorten maken gebruik van een zelfde nest voor een tweede broedsel in hetzelfde jaar of in het volgende, en welke bouwen steeds een nieuw?

7. Welke plaatsen worden door zekere soorten bij voorkeur uitgekozen tot den opbouw van hun nest, op welke hoogte bevinden zich de nesten en waaruit zijn zij samengesteld?

(Voorbeelden van uitmuntende beschrijvingen van nesten en eieren van Javaansche vogels treft men aan in het Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indie Deel XXII, pag. 1. en volgende. Zij zijn van de hand van Dr. BERNSTEIN, die zich door deze en andere zoölogische onderzoekingen in Europa naam heeft gemaakt.)

8. Bij welke soorten hebt gij een verschil bemerkt in de keuze van de plaatsing van het nest en in de bestanddeelen waaruit het is opgebouwd, in vergelijking van hetgeen bij diezelfde soorten gewoonlijk waargenomen wordt en waaraan schrijft gij die afwijking toe?

(Zoo komt het dikwerf voor, dat musschen (*Passer montanus*), die hier op Batavia in of nabij de hospitalen nestelen, wegge- worpen plukselwieken tot den opbouw van hun nest bezigen.)

9. Treft men in uwe localiteit vogels aan, die in groote kolonien nestelen: bij voorbeeld reigers, zwaluwen, manjar's? Zoo ja, waar vindt men die en uit hoeveel paren ongeveer bestaat zulk een broedkolonie? Is er vermeerdering of vermindering in aantal te bespeuren in den loop der jaren?

V. *Biologische waarnemingen van verschillenden aard.*

Verschillende gegevens omtrent de levenswijze der vogels, over het ruien, hun voedsel, hun zang, over het nut of het nadeel, dat zij stichten, zullen zeer welkom zijn, mits zij op nauwkeurige observaties berusten.

De hierboven gestelde vragen zullen de meeste personen, die vreemd zijn aan ornithologische waarnemingen, mogelijk eenigszins gecompliceerd toeschijnen; doch zij hebben ten doel de attentie te vestigen op alles wat wetenswaardig geacht wordt.

Om nu goede resultaten te krijgen, zullen er op de meest verschillende plaatsen van den archipel waarnemingen moeten geschieden. Alle vogelkenners of liefhebbers, die daartoe wenschen mede te werken, worden beleefdelijk uitgenoodigd daarvan reeds vooraf kennis te willen geven aan ondergeteekende (adres: Stadsgeneesheer *Batavia*).

Het zal voor velen voorzeker moeielijkheden opleveren, den wetenschappelijken naam eener geobserveerde vogelsoort met zekerheid te bepalen, daar uitgebreide werken zoo als TEMMINCK'S *Planches coloriées d'oiseaux*, JERDON'S *Birds of India* of SALVADORI'S *Ornithologie van Papoeazië en de Molluken* slechts in een uiterst beperkt aantal in Indië voorhanden zijn, doch de meer populaire werken van wijlen Prof. SCHLEGEL, die bij hunne samenstelling bijzondere aandacht schonk aan de fauna dezer gewesten, kunnen daarvoor in de plaats treden.

Als zoodanig citeer ik: *De Dierentuin, Natura artis magistra*, van Prof H. SCHLEGEL en zijne *Handleiding tot de beoefening der Dierkunde ten gebruike bij den cursus der Koninklijke Militaire Akademie te Breda, met Atlas*. Dit laatste werk vooral

is in Indië nog al verspreid, doordien het vroeger gewoonlijk in bezit was van officieren van het Indische leger, die hunne militaire opleiding aan de bovengenoemde Academie genoten.

Ingeval er echter eenigen twijfel bestaat omtrent den richtigen wetenschappelijken naam, verklaard schrijver dezès zich volgaarne bereid, de vogelsoorten voor de waarnemers te determineren. Daartoe zal het niet nodig zijn den gedooden vogel in *optima forma* te prepareeren. Het is alleen voldoende dat men voorzichtig de huid afstroope en die in den rook of de zonnearmte droge. Het is mij reeds meermalen voorgekomen, dat ik vogelhuiden, op dergelijke wijze behandeld, uit verschillende deelen van den archipel tot determinatie kreeg en steeds met goed succes.

Ten slotte wordt bekend gesteld, dat het bestuur der Koninklijke Natuurkundige Vereeniging in Ned. Indië mede wil werken tot het grootsche doel en zich bereid heeft verklaard de resultaten der waarnemingen in het door haar uitgegeven tijdschrift te publiceeren.

Batavia, 5 Januari 1886.

Voor het permanente internationale
ornithologische Comité
De gedelegeerde,
A. G. VORDERMAN.